בית שער אכסדרה ומרפסת ת"ל בית מה בית מיוחד לדירה [א]יצאו אלו שאין מיוחדין לדירה יכול שאני מרבה אף בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה ת"ל בית מה בית העשוי לכבוד אף כל העשוי לכבוד [ב]יצאו אלו שאין עשויין לכבוד יכול שאני מרבה אף הר הבית והלשכות והעזרות ת"ל בית מה בית שהוא חול אף כל שהוא חול [ג]יצאו אלו שהן קודש תיובתא תני רב שמואל בר יהודה קמיה דרבא ששה שערים פטורין מן המזוזה בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות ושער המדי [ד]ושער שאינו מקורה ושער שאינו גבוה י' א"ל פתחת בששה וסלקת בשבעה א"ל שער המדי תנאי היא דתניא (א)כיפה ר"מ מחייב במזוזה וחכמים פוטרים ושוין [ה]שאם יש ברגלה עשרה שחייבת במזוזה אמר אביי דכ"ע גבוהה י' ואין ברגלה ג' ולאו כלום היא א"נ יש ברגלה ג' ואינה גבוהה י' ולאו כלום היא לא נחלקו אלא בגבוהה י' ויש ברגלה ג' ואין ברחבה ד' ויש בה לחוק להשלימה לארבעה (ב)ר"מ סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי [ו]אין חוקקין להשלים ת"ר בית הכנסת [ז]ובית האשה [ח]ובית השותפין חייבת [ט]במזוזה פשיטא (ג)מהו דתימא ביתך ולא ביתה ביתך ולא בתיהם קמשמע לן ואימא הכי נמי אמר קרא [1]למען ירבו ימיכם וימי בניכם (ד)הני בעו חיי והני לא בעו חיי (ה)אלא ביתך למה לי כדרבא (ו)דאמר רבא [י]דרך ביאתך וכי עקר איניש כרעיה דימינא עקר ברישא תניא אידך (ז) [כ]בית הכנסת ובית השותפין ובית האשה מטמאין בנגעים פשיטא מהו דתימא [2]ובא אשר לו הבית לו ולא לה לו ולא להן קמ"ל ואימא ה"נ אמר קרא [3]בבית ארץ אחוזתכם אלא לו למה לי (ח)מי שמייחד ביתו לו שאינו רוצה להשאיל כליו ואומר שאין לו הקב"ה מפרסמו כשמפנה את ביתו פרט למשאיל כליו לאחרים ובית הכנסת מי מטמא בנגעים והתניא יכול יהיו בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאין בנגעים ת"ל ובא אשר לו הבית מי שמיוחד לו יצאו אלו שאין מיוחדין לו לא קשיא הא ר"מ הא רבנן דתניא [ל]בית הכנסת שיש בה בית דירה לחזן הכנסת חייב במזוזה ושאין בה בית דירה (ט)ר"מ מחייב וחכמים פוטרין ואיבעית אימא הא והא רבנן ולא קשיא הא (י)דאית בה בית דירה הא דלית בה בית דירה ואי בעית אימא הא והא דלית בה בית דירה

והא

בית שער. בית קטן שעושין לפני שער החצר והכל עושין אותו קפנדריא: **מרפסת.** אלרו"ד והוא ארוך לפני פתחי עליות הרבה וכולן עולין דרך שם: **אכסדרה.** פרוזדור שלפני בתים: **תיובתא.** ועל כרחך סתמא תנאי היא: **ושער המדי.** שעושין בכיפה שכן עושין במדי: **שאינו מקורה.** שהוא פרוץ מלמעלה לגמרי מאין כיסוי: **וחכמים פוטרין.** שאין שער בלא רוחב ד' וכל כיפה מתקצרת בראשה לפחות מד': **ושוין שאם יש ברגלה י'.** קודם שיתחיל העיגול ותתמעט רחבה שחייבת שאפי' שהכל סתום מי' ולמעלה יש שיעור פתח בגובהה י' ברוחב ד': **גבוהה י'.** בין הכל: **ואין ברגלה ג'.** גובה שנתמעט רוחבה קודם שיגביה גבהה ג': **ולאו כלום היא.** דכל פחות מג' גובה ארעא סמיכתא היא ואין כאן לא שם פתח של ד' ואפי' ר"מ מודה שאין כאן התחלה לומר חקוק והשלם: **א"נ יש ברגלה ג'.** קודם שנתמעט רחבה מד' ואינה גבוהה יו"ד בין הכל ולאו כלום היא: **ויש ברגלה ג'.** ברוחב ד' ואינה רחבה ד' בגובהה י' שקודם שהגביהה י' נתמעט רחבה מד' ויש בה לחוק ולהרחיב החלל למעלה כמדה של מטה שאין החומה הולכת וכלה מבחוץ לפי החלל הפנימי כזה כ) אלא החומה ארוכה למעלה מבחוץ לחלל כמשפטה כזה ל): **ר"מ סבר.** הואיל והתחיל בה ג' ברוחב ד' שם פתח עליו ורואין כאילו הוא חקוק למעלה להרחיב כמדתו שלמטה: **למען ירבו ימיכם.** כל החפץ בחיים חייב משמע מ): **דרך ביאתך.** לימין בבואו לבית ולא מימין לצאתו: **למי שמייחד ביתו לו.** שכלי תשמישו מיוחדין לו ואינו משאילן לשכניו כלומר שהנגעים באים על צרות העין:

דכרכים

הכל מודים בגבוהה כו'. תימה דאמר בפ"ק דשבת (דף ז:) זרק למעלה מעשרה והלכה ונחה בחור כל שהוא באנו למחלוקת ר"מ ורבנן ואומר ר"י דהתם מיירי בחור שהוא ד' על ד' מכפנים לצד רה"י ולצד רה"ר כלה עד כל שהוא דאי הוי כל שהוא מכל צד נהא לא הוה אמר ר"מ חוקקים להשלים כדאמר הכא הכל מודים באין ברגליה ג' או אינה גבוהה י' ולא כלום והקשה רבינו שמשון אהא דקאמר התם הזורק ד' אמות בכותל למטה מי' כזורק בארץ למעלה מי' כזורק באויר ופריך למטה מי' כזורק בארץ והא לא נח וא"ר יוחנן בדבלה שמינה והדר פריך ואי ס"ד חורי רה"ר כרה"ר דמו לוקמא בחור ומשני בכותל דלית ביה חור ממאי מדקתני למעלה מי' כזורק באויר וכ"ת דאית ביה חור אמאי כזורק באויר וכי תימא דלית ביה ד' על ד' והאמר רב יהודה כו' עד באנו למחלוקת ר"מ ורבנן דר"מ סבר חוקקין להשלים והשתא מאי פריך לוקמא בדאית ביה חור וכגון שאין בו ד' על ד' אפילו מכפנים ותירץ התם מוריס שבכתלים הם רחבים ד' מכפנים כדי להשתמש בהם ומתקצרים לצד רה"ר כדי שלא יקחו משם תפלים שבתוכו ולא נהירא לי דאי שינויא דמי לא משכחת לה טובא חורין שצרים מבית ומחוץ ובלא"ה קשיא לן התם לוקמא בכותל דקה שאינה רחבה ואין בו לחוק ד' על ד' ועוד הקשה שם רש"י מאי פריך לוקמא כרבנן דלית להו חוקקין להשלים ותירץ דסתם מתני' היא בפרק הזורק (שם דף ק.) וסתם מתני' ר"מ היא ולי נראה לתרץ כולהו קושייתא דשפיר פריך הש"ס דעל כרחך לא איירי דנח בחור איירי בחור שיש בו ד' מכפנים ובכותל עב שיש בו לחוק ולהשלים ואתיא כר"מ דאמר חוקקין להשלים דדומיא דהכי דהזורק למטה מי' כזורק בארץ מיירי נמי שנח בחור ד' וחייב משום דאית ביה ד' מכפנים וכר' מאיר דחוקקין להשלים הרי נח ד' על ד' דאי לא תימא הכי כיון דלית ביה ארבעה על ארבעה אמאי חייב הא לא נח ברשות הרבים אלא במקום פטור: **רבי מאיר סבר חוקקין להשלים.** הא דאמר בפ"ק דשבת (דף ז.) בית שאין תוכו י' אין מטלטלין בתוכו כו' אתיא ככולי עלמא וכיון דאין גבוה י' בשום דוכתא לא אמרינן חוקקין להשלים:

שאין בו בית דירה ר"מ מחייב וחכמים פוטרין. משמע מכאן דבית הכנסת ובית המדרש שאין בו בית דירה דלא בעי מזוזה למסתמא הילכתא כרבנן והא דאמר פרק הקומץ רבה (מנחות דף לג.) והא ההוא פיתחא דהוה עייל ביה רב הונא לבי מדרשא והוה ליה מזוזה וליכא למימר דהתם מיירי בדאית ביה בית דירה דא"כ מאי פריך מינה התם לפתחא דהוה עייל ביה רבי לבי מדרשא לא הוה ליה מזוזה ליפני דהתיא דרבי לא הוה ביה בית דירה ודרב הונא הוה ביה בית דירה י"ל דהתם מיירי בפתח הבית שהיה נכנס ויוצא בו לבית המדרש ובפ' א)(הרואה) במסכת ברכות (דף מז.) משמע נמי דהלכתא כמאן דפטר גבי אביי ורבא דהוו אזלי באורחא וכי מטו לבי כנישתא א"ל רבא לאביי ליעול מר א"ל עד האידנא לאו מר הוא א"ל הכי א"ר יוחנן אין מכבדין בדרכים וכו' עד אין מכבדין אלא בפתח שיש בו מזוזה ס"ד אלא בפתח הראוי למזוזה משמע דפתח בית הכנסת פטור מיהו בירושלמי פ"ג דמגילה משמע דבי מדרשא דר' חנינא ממש הוה ליה מזוזה גבי מזוזה שניתנה בשליש העליון הגע עצמך שהיה השער גבוה א"ל נותנה כנגד כתיפותיו בי מדרשא דר' חנינא עביד כן וי"ל דבי מדרשא דר' ודרב הונא ודר' חנינא שלהם היו ולא של רבים אלא של עצמם:

ירושלים

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ו מהלכות ס"ת ומזוזה הל' ו טוש"ע י"ד סי' רפו ס"ו:
לה ב מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ד:
לו ג מיי' שם הלכה ו:
לז ד מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף יד:
לח ה מיי' שם הלכה ד טוש"ע י"ד סי' רפו סעיף כ:
ו [מיי' פי"ד מהל' שבת הל' יח טוש"ע א"ח סימן שמה סעי' יז]:
לט ז טוש"ע י"ד סי' רפו סעיף א:
ח [מיי' פרק ו' מהל' ס"ת הי"ב טוש"ע שם]:
מ ט מיי' שם טוש"ע י"ד סי' רפט סעיף ב:
מא י כ מיי' פי"ד מהל' טומאת צרעת הלכה יד:
ל [מיי' פרק ו' מהלכות ס"ת הל' ו וטוש"ע סי' רפו סעי' ג י]:

◆

תורה אור השלם

1. לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ: דברים יא כא
2. וּבָא אֲשֶׁר לוֹ הַבַּיִת וְהִגִּיד לַכֹּהֵן לֵאמֹר כְּנֶגַע נִרְאָה לִי בַּבָּיִת: ויקרא יד לה
3. כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לַאֲחֻזָּה וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם: ויקרא יד לד

◆

לעזי רש"י

אלרו"ר [אלידוי"ר]. גזוזטרא, מרפסת.

◆

רבינו חננאל

וקי"ל כרב כהנא וכי הא מתניתא, אבל בית שער אכסדרה ומרפסת פטורין מפני שאין מיוחדין לדירה, ובית הכסא ובית המרחץ ובית הבורסקי ובית הטבילה פטורין מפני שאין עשוין לכבוד, אבל הר הבית והלשכות והעזרות פטורין שאינן חול כמו ביתך אלא הם קדש. תני רב שערים פטורין מן המזוזה בית התבן בית הבקר ובית העצים ובית האוצרות, ורב כהנא מוקים לה כשהנשים רוחצות בהן, ושער המדי ושער שאינו מקורה ושער שאינו גבוה עשרה טפחים הני שבעה הוו. ופרקינן ששה דברי הכל פטורין שער המדי יש מי שמחייב, דתניא כיפה בלשון יון קמרא והוא שער המדי. ר' מאיר מחייב במזוזה וחכמים פוטרין ושוין שאם יש (בכולה) [ברגליה] י' טפחים שחייבת. אמר אביי כולי עלמא אם זו הכיפה גבוה י' באמצעה ואין ברגליה שלשה אי נמי יש ברגליה שלשה ואין באמצעה י' פטורה. לא נחלקו אלא כשיש בה גבוהה י' ויש ברגליה ג' ואין בתוכה רוחב ד' ויש בה לחקוק ולהשלימה לארבעה. ר' מאיר סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים ופשוטה לא כתבנוה אלא מפני שיש חילוף בנוסחאות. פי' הא דאמר רבא ביתך דרך ביאתך וכי עקר איניש דימיניה עקר ברישא. כלומר חייב לקבוע המזוזה בצד הימין של פתח שכשיכנס לביתו תהיה לו בימינו. ת"ר בית הכנסת ובית האשה ובית השותפין חייב במזוזה פשיטא כו'. וכן כל אלו מטמאין בנגעים פשיטא וכו'. ובא אשר לו הבית למי שמיוחד ביתו לו. פי' מי שאינו מכניס אורחים בתוך ביתו אבל ביתו מיוחד לו ולא לזולתו כדכתיב נתיב לא ידעו עיט וגו'. ואקשינן ובית הכנסת מיטמא בנגעים ת"ל ובא אשר לו הבית כו'.

מסורת הש"ס

א) עירובין יא., ב) שבת ז: ק. [עירובין יא: לג: קא:], ג) מנחות לג. [ע"ש חולין קלה: ע"ש], ד) [תוספתא דנגעים פ"ו ה"ג], ה) [ערכין כו.], ו) בפ"ח: כמשמע, ז) [שלשה שאלו כל"ל], ח) [צ"ל ורבנן], ט) [צ"ל רבנן], י) [וע"ע תו' מנחו' ל"ג ע"א ד"ה והא],

כ)

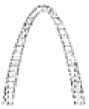

ל)

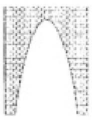

◆

גליון הש"ס

גמ' במזוזה פשיטא. ע' ברכות כ ע"ב: שם מ"ד ביתך. עי' חולין קלה ע"ב: שם הני בעו חיי. קדושין לד ע"א ק"ל דזהו מספיק שלא למעט נשים אבל לענין בית השותפים ל"ש כן. דהא כאלו לפטור אלא בית דבית כה לאין בו חיוב מזוזה אבל גברי בר חיובי נינהו בשיהיה לו בית מיוחד ומ"ש בית שאולה דפטור ויכול לדור כל ימי חייו בבית שאולה בלא מזוזה ול"ל ביה הני בעי חיי דמ"מ שייך אקרקפתא דגברי מצות מזוזה בבית שלו וא"כ ה"נ דילמא בית שותפים פטור דליכא חיוב אלא בבית המיוחד לו וצע"ג: שם אלא ביתך ל"ל. ע' מנחות מד ע"א תד"ה טלית: שם ר"מ מחייב וחכמים פוטרים. ע' מ"כ פ' כי תבוא:

◆

מוסף רש"י

כיפה. שער העשוי כיפה (ערובין יא.). וחכמים פוטרים. מפני שלמעלה בעיגול הוא מצר ואינו רחב ארבעה ואין שם פתח פחות מד' רוחב (שם). ושוין שאם יש ברגלה עשרה. גובה קודם שיתחיל לעגל, שחייבת במזוזה. דהא יש כה עשרה גובה ברוחב ארבעה ואפילו כל העיגול סתום נשאר שם שיעור פתח כשר (שם). ואין ברגלה ג' ולאו כלום. דכל כמה שלמטה מג' גובה ארעא סמיכתא היא ואין שם פתח זה כלום שיהא רוחב ארבעה (שם). א"נ יש ברגלה ג'. ופתח רגליה רוחב ד', ואינה גבוהה י' ולאו כלום היא. דכל פחות מי' לאו פתח הוא (שם). לא נחלקו אלא בגבוהה י' ויש ברגלה ג'. דנפיק מתורת ארעא סמיכתא בהכשר פתח ארבעה רוחב ובגובהה עשרה עם העיגול, ואין ברחבה ד'. מעוגל ולמעלה (שם). ויש בה לחוק, ולסתור העיגול ולהרחיבו לארבעה בלא נפילת ראש העיגול העליון, שהבנין ארוך לכאן ולכאן ואין הבנין כלה מכאן ומכאן למדת השער (שם). חוקקין להשלים. הואיל ובגובה שלשה יש הכשר רוחב פתח, רואין שבעה העליונים כאילו הן חקוקין מכפנים ונרחבים למדת הרגלים (שם). חוקקין להשלים, דבר שאין בו שיעור ויש שם שוני ורחב לחקוק ולהשלים לכשיעור, אמרינן כמאן דחקיק דמי (סוכה ז:) רואין אותו כאילו חקוק (ערובין קא.). דרך ביאתך. לבית אתה קובע מזוזה, וכשהוא נכנס לביתו רגליה דימינא עייל ברישא נמצא שהימין בכניסה הוא דרך ביאה (חולין קלד.).

תוס' ישנים

יצאו אלו שהן קדש. [ומהאי] טעמא פטורה לשכת פרהדרין וכו' יהודה מיתוקמא דאילו לרבנן אמאי צריך קרא והא דירה בעל כרחיה לא שמה דירה ולקמן פריך דלא כרבי יהודה מיתוקמא: תיובתא דאיכא תנא דמחייב בפתם. וא"ת אמאי לא מוקי ההוא תיובתא במתקשטות כדמשני לעיל ויש לומר דא"כ ליפלוג וליתני בדידיה יכול שאני מרבה רפת סתם יכו' ועוד דומיא דשערי עיירות ומדינות דלא שייך למימר בהו במתקשטות. מ"ר יוסף: ששה שערים הם. תנא ושייר דלאתני הוי מצי למיתני בית הכסא בית המרחץ בית שער אכסדרה ומרפסת דפטירי ממזוזה: הכל מודים בגבוה עשרה ואין ברגליה שלשה. פירוש ברוחב ד' אין ברגליה ג' וקשה לרבי מדאמרינן בפ"ק דשבת (דף ז:) דמגין דמשני ליה בכותל דלית ביה חור ממאי מדקתני למעלה מי' טפחים כזורק באויר ואי אית ביה חור אמאי כזורק באויר הא נח בחור וכי תימא דלית ביה ד' על ד' טפחים והאמר רב יהודה זרק למעלה מעשרה טפחים והלכה ונחה בחור כל שהו באנו למחלוקת ר"מ ורבנן וכו' ופירי קאמר ר"מ התם חוקקין בחור כל שהוא והא בעין הכא לענין חקיקה גובה ג' ברוחב ד' וגובהה י' ועוד קשה לרבי על הא דקתני התם ובפרק קמא דסוכה בית שאין תוכו י' וקירויו מגלימו לי' דלקור לטלטל בתוכו א) ומשני דהייתי לכולי עלמא ואמאי לא אמרינן חוקקין קירויו להשלימו לי' ולומר רבי דמיירי בפ"ק דשבת בחורין שמפולשין מעבר לעבר כמו שעושין לאורך בנין ונותן לצד רשות היחיד וגבוה י' מרשות הרבים ומשתמשין בו בני רשות היחיד וכחורי רשות היחיד דמו וכאותו עובי [שהוא] מפולש לצד רשות היחיד יש רוחב ד' ואם תחוק לאורך החומה תמצא אותו ד' על ד' והא דקאמר התם וכי תימא כדלית ביה ד' על ד' הכי קאמר דלא בעינן הנחה על גבי מקום ד' על ד' כדרב חסדא דלא בעי התם הא אמר רב יהודה כו' וא"ת מאי פריך התם מר"מ דחוקקין להשלים דילמא יש בו חור ובדרבנן דלית להו חוקקין דאע"ג דסתם מתניתין רבי מאיר מ"מ משנה זו דמייתי התם דהזורק למעלה מי' טפחים כו' כרבנן דלית להו חוקקין וי"ל דעל כרחין ר"מ היא מדקתני סיפא דהכיא משנה למטה מעשרה טפחים כזורק בארץ ואמאי כזורק בארץ כיון דליכא ד' על ד' ואין חוקקין להשלים אלא ש"מ דכר"מ מיתוקמא וה"מ ולוקי הך משנה בחור שאין מפולש לרשות היחיד דלית ליה אין חוקקין כולי האי כדפי' הכא יש לומר שמתם חורי כותל מפולשין מרוח לרוח כמו שעושין אלו הבנאים ואם תאמר מאי שנא דבכל דוכתא פני ברוחב ארבע על ארבע בשפם לענין מכוי והולמא האמת ואילו הכא בעינן שלשה ברוחב ארבע וגובה עשרה יש לומר דשאני גבי מזוזה דכתיב ובשעריך משמע פתח גדולה: ביתך ולא ביתה. דלשון זכר כתיב: דתניא כהכ"נ כו'. הכתא מייתי ראיה מנגעים למזוזה ואף על גב דפרי' לעיל דרבי יהודה דאמר בשמוך דאין הר הבית מטמא בנגעים לא פטר ליה ממזוזה מההוא טעמא הייתי משום דלריך למימר הכי כדפי' לעיל אבל כאן לא צריך למימר כל זמן שאין לטוליתו:

א) צ"ל ומשמע.